

Krystyna Mazurek-Łopacińska

BADANIE OCZEKIWAŃ KANDYDATÓW NA STUDIA WOBEC UCZELNI

1. Wstęp

Gwałtowny wzrost liczby szkół prywatnych w Polsce, kształcących na kierunkach ekonomicznych, zmienił sytuację uczelni państwowych, które muszą wyrażnie sformułować założenia polityki marketingowej – prowadzonej na rynku i będącej ważną przesłanką budowy ich wizerunku. Uczelnie te określają swą misję w europejskiej przestrzeni edukacyjnej, nawiązując do swych mocnych stron oraz do wyzwań, jakie przed nimi stoją. Jednak podstawowym etapem w budowie wizerunku organizacji jest poznanie opinii o niej ze strony różnych grup otoczenia rynkowego. Do tych grup należą przede wszystkim: uczniowie szkół średnich, kandydaci na studia, studenci różnych form studiów, absolwenci, pracownicy zatrudnieni na uczelni, a także pracodawcy, którzy mają wyraźnie określone oczekiwania wobec absolwentów szkół wyższych.

Szczególną grupą podmiotów otoczenia są kandydaci na studia, gdyż ich postawy wobec uczelni są wypadkową wielu czynników kształtujących popyt na usługi edukacyjne. W rezultacie czynniki te współtworzą zewnętrzny wizerunek uczelni, który to wizerunek, analogicznie do postaw, może być rozpatrywany w trzech wymiarach:

- 1) poznawczym – poziom wiedzy o uczelni, opinie i przekonania o niej,
- 2) emocjonalnym – rodzaj uczuć wzbudzanych przez kontakty z uczelnią, a w szczególności zaufanie i akceptacja,
- 3) behawioralnym – reakcje otoczenia, korzystanie z form studiów i dodatkowych usług.

Prowadzenie polityki marketingowej uczelni wymaga rozpoznania i wnikliwej analizy oczekiwań deklarowanych przez kandydatów na studia. Celem artykułu jest przedstawienie czynników wpływających na wybór szkoły wyższej, rozpatrywanych także przez pryzmat posiadanych przez kandydatów wyobrażeń o cechach wybranej uczelni. W artykule wykorzystano wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w latach 2003, 2004 i 2005 wśród kandydatów na studia w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Badania te stanowią pierwszy etap szerszych badań

zespołowych, realizowanych pod kierunkiem autorki artykułu w ramach projektu pt. „Badanie wizerunku Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu”. Wielkość próby wynosiła w 2003 roku 1429 osób, w 2004 roku – 1599, a w roku 2006 – 1367 osób. Badana populacja objęła kandydatów na wszystkie formy studiów prowadzone w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, tj. na studia dzienne, zaoczne oraz magisterskie studia uzupełniające. W badaniu uwzględniono takie cechy respondentów, jak: płeć, miejsce zamieszkania (miasto, wieś), typ ukończonej szkoły średniej oraz profil ukończonej klasy¹.

W badaniu oczekiwań kandydatów na studia wobec uczelni brano pod uwagę czynniki, którymi się oni kierowali, decydując się na wybór wrocławskiej Akademii Ekonomicznej, jak również ich wyobrażenia o tej uczelni, wyrażone w punktowym układzie ocen przypisanych poszczególnym cechom oferty dydaktycznej. Zestaw czynników oraz kryteriów oceny tej oferty został wypracowany na podstawie wcześniej przeprowadzonych wywiadów zogniskowanych grupowych. Wywiady takie przeprowadzono według jednolitego scenariusza z kandydatami na trzy podstawowe formy studiów, tj. oddzielnie na dzienne, zaoczne oraz magisterskie studia uzupełniające.

Motywacje kandydatów dotyczą różnych aspektów oferty edukacyjnej, a także innych czynników wpływających na decyzje o wyborze uczelni. Następujący ich zestaw w badaniach uwzględniono:

I. Prestiż uczelni

- tradycja i renoma uczelni
- pozycja w rankingu szkół wyższych
- krewni, znajomi, którzy studiowali
- tradycje rodzinne
- lokalizacja uczelni

II. Oferta dydaktyczna

- wybór kierunków kształcenia
- jakość nauczania
- nowoczesność programu studiów
- kwalifikacje kadry naukowej
- poziom nauczania języków obcych
- możliwość indywidualnej organizacji studiów
- perspektywa atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni

III. Infrastruktura uczelni

- wyposażenie uczelni w sprzęt (komputery, Internet)
- zaplecze sportowo-rekreacyjne
- warunki socjalno-bytowe

IV. Relacje uczelni z otoczeniem

- współpraca uczelni z potencjalnymi pracodawcami

¹ Szczegółowe dane o strukturze próby zawiera *Raport z badania wizerunku Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, pod kierunkiem K. Mazurek-Lopacińskiej. Wrocław 2006.

- kontakty z uczelniami zagranicznymi
- pomoc uczelni w zorganizowaniu praktyk studenckich
- V. Możliwość rozwijania zainteresowań
- organizacje studenckie działające na uczelni.

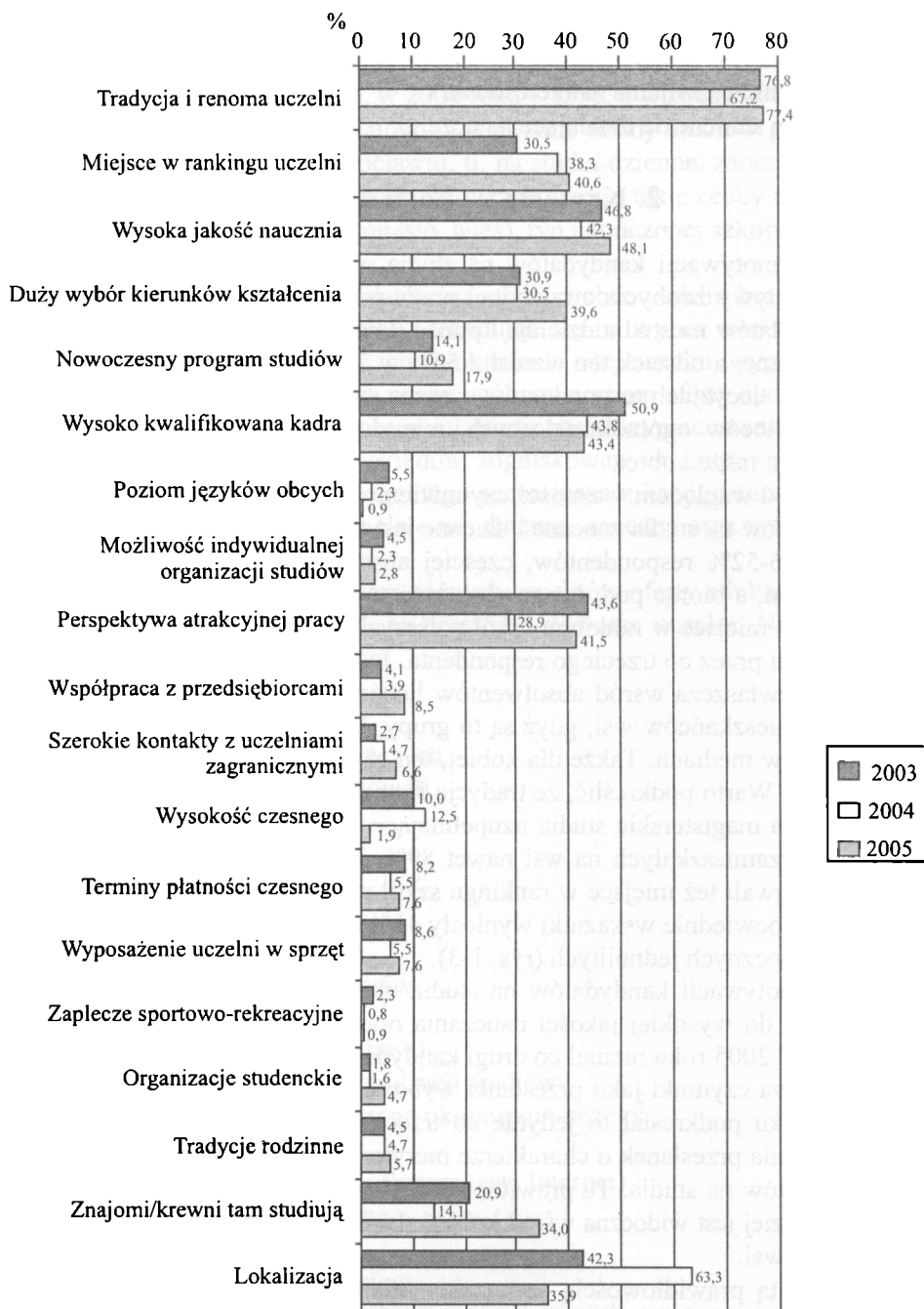
2. Kryteria wyboru uczelni

Śledzenie motywacji kandydatów na studia wykazuje pierwszoplanowe znaczenie perspektywy zdobycia atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni. Podkreśla to 64% kandydatów na studia dzienne i ponad połowa ankietowanych kandydatów na studia zaoczne, a odsetek ten wzrósł z 56% w 2003 roku do 62% w roku 2005. Pragmatyzm w decyzjach respondentów ujawnia się w największym stopniu wśród absolwentów liceów ogólnokształcących, mieszkańców miast powyżej 100 tys. mieszkańców, a także kobiet.

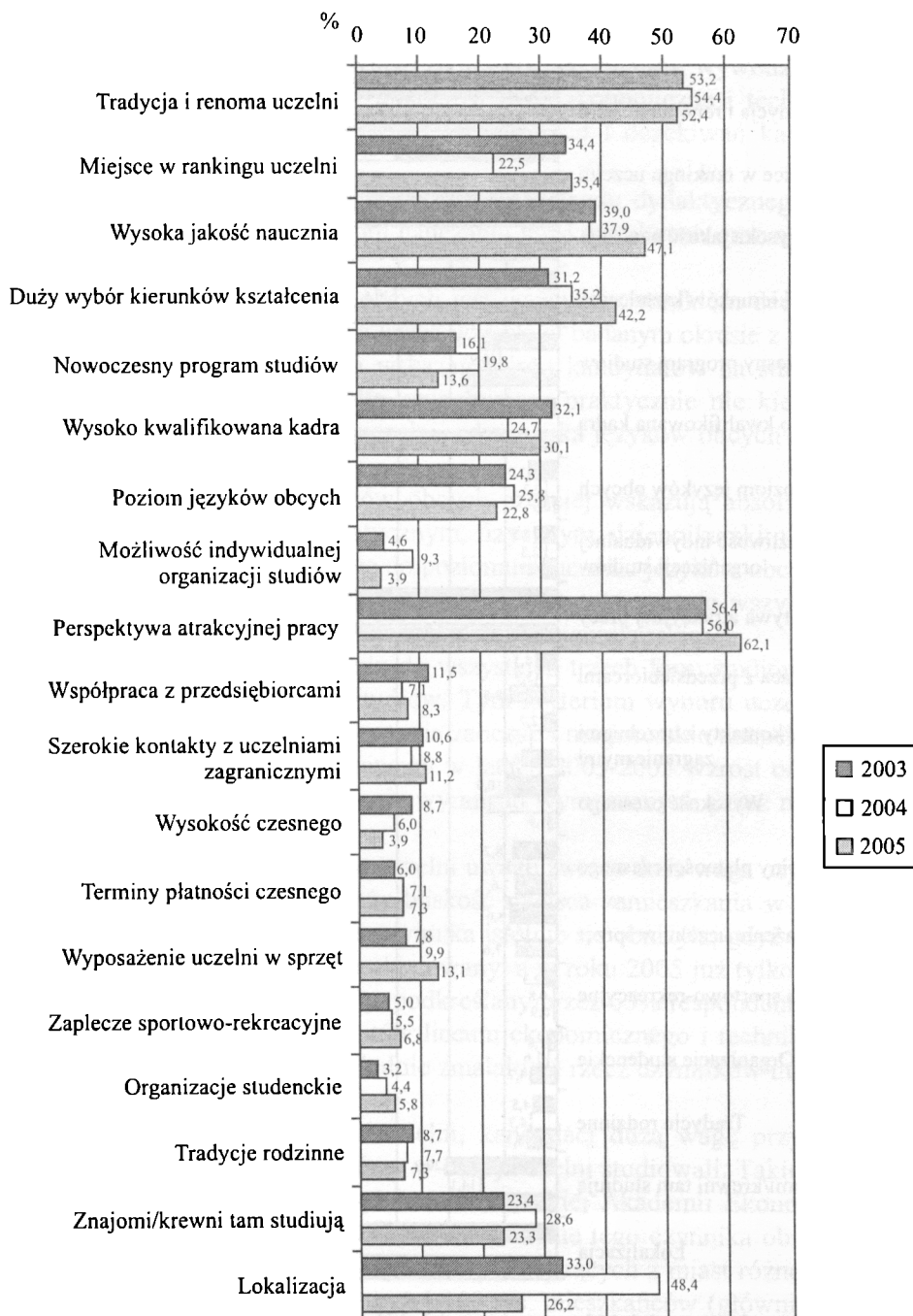
Drugim pod względem ważności czynnikiem decydującym o wyborze uczelni przez kandydatów na studia zaoczne i dzienne jest tradycja i renoma uczelni. Wskazuje na nie 46-52% respondentów, częściej absolwenci liceów ekonomicznych, mieszkańcy wsi, a biorąc pod uwagę płeć, mężczyźni. Renoma uczelni rozumiana jest szerzej niż miejsce w rankingu szkół wyższych, podkreślane wśród przesłanek wyboru uczelni przez co trzeciego respondenta. Jednakże znaczenie miejsca w rankingu rośnie zwłaszcza wśród absolwentów liceów ekonomicznych, techników, a także wśród mieszkańców wsi, gdyż są to grupy, które przywiązują większą wagę do informacji w mediach. Także dla kobiet, ten czynnik ma większe znaczenie niż dla mężczyzn. Warto podkreślić, że tradycja i renoma uczelni są najważniejsze dla kandydatów na magisterskie studia uzupełniające. Podkreślało to 77% respondentów, a wśród zamieszkałych na wsi nawet 89%. Kandydaci na MSU częściej od innych wskazywali też miejsce w rankingu szkół wyższych jako przesłankę wyboru uczelni. Odpowiednie wskaźniki wyniosły 41% dla MSU, a 33-35% dla studiów dziennych i zaocznych jednolitych (rys. 1-3).

Analiza motywacji kandydatów na studia ujawnia, że przywiązują oni coraz większą wagę do wysokiej jakości nauczania oraz do dużego wyboru kierunków kształcenia. W 2005 roku niemal co drugi kandydat na studia zaoczne i dzienne deklarował te dwa czynniki jako przesłanki wyboru uczelni. Jeśli wziąć pod uwagę, że w 2003 roku podkreślał to jedynie co trzeci kandydat, widoczny jest szybki wzrost znaczenia przesłanek o charakterze merytorycznym w kształtowaniu się decyzji kandydatów na studia. Ta prawidłowość ujawnia się we wszystkich przekrojach, a najbardziej jest widoczna wśród kobiet, absolwentów liceów ekonomicznych i mieszkańców wsi.

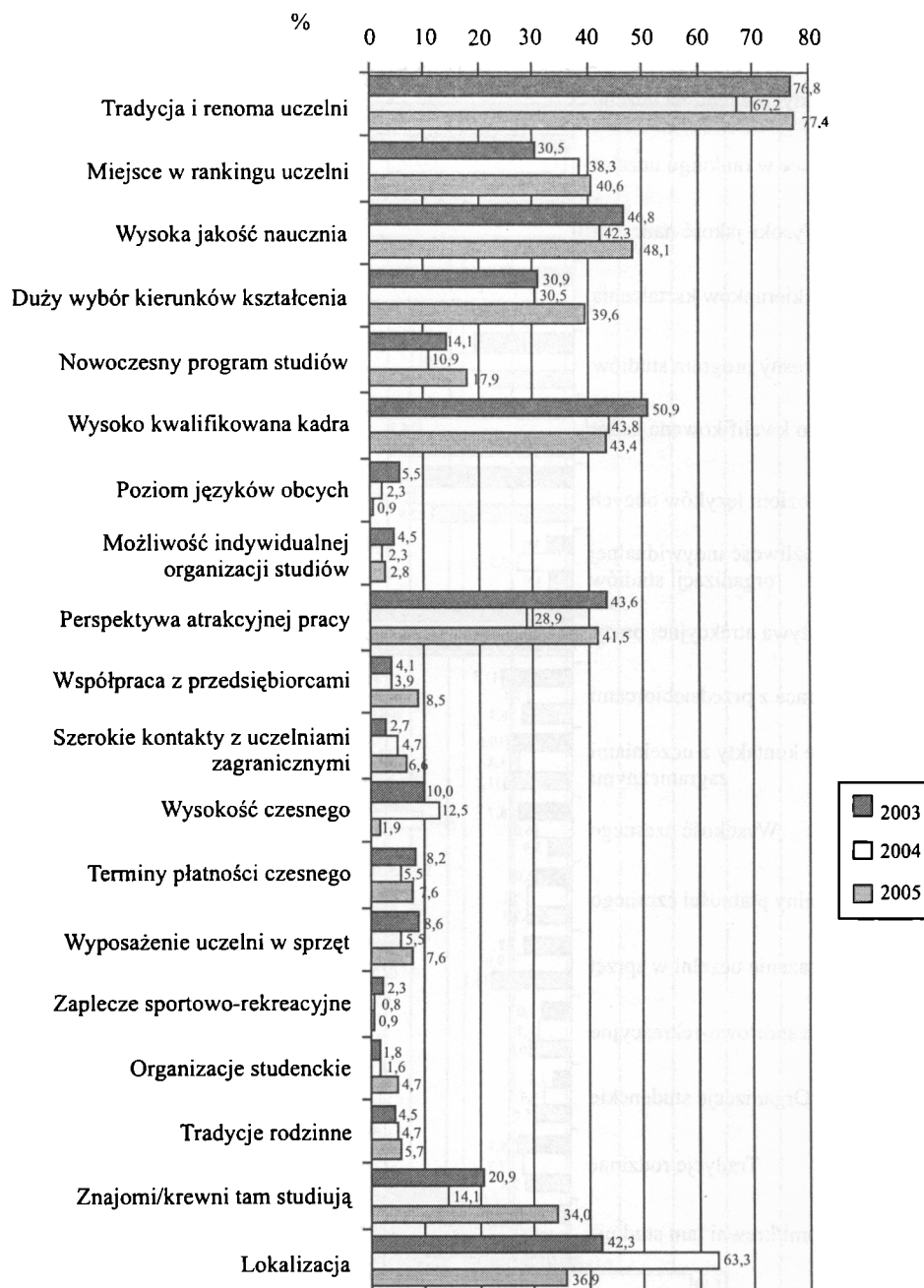
Zgodne z tą prawidłowością są oczekiwania kandydatów dotyczące kwalifikacji kadry naukowej, podkreślane średnio przez co trzeciego kandydata na studia zaoczne i przez co piątego ubiegającego się o indeks na studia dzienne. Jest to najważniejszy element potencjału naukowego uczelni, coraz częściej brany pod uwagę

Rys. 1. Kryteria wyboru uczelni deklarowane przez kandydatów na studia dzienne w latach 2003-2005

Rys. 2. Kryteria wyboru uczelni deklarowane przez kandydatów na studia zaoczne/wieczorowe w latach 2003-2005

Rys. 3. Kryteria wyboru uczelni deklarowane przez kandydatów na magisterskie studia uzupełniające w latach 2003-2005

w decyzjach kandydatów na studia. Wzrost znaczenia tego czynnika w podejmowaniu decyzji obserwuje się zwłaszcza wśród kandydatów wywodzących się ze wsi, a także wśród tych, którzy ukończyli licea ekonomiczne i technika. Jest to pozytywny aspekt przemian poziomu świadomości i oczekiwań kandydatów na studia.

Inne podkreślane w ankietach elementy potencjału dydaktycznego uczelni to, według częstości wskazań, poziom nauczania języków obcych oraz nowoczesność programów studiów.

Poziom nauczania języków obcych jest ważnym czynnikiem decyzyjnym dla kandydatów na studia dzienne. Ich liczba wzrosła w badanym okresie z 26 do 28,5%. Nieco mniejszy jest udział tych wskazań wśród kandydatów na studia zaoczne. Kandydaci na masterskie studia uzupełniające praktycznie nie kierują się tym czynnikiem, dokonując wyboru uczelni, gdyż nauka języków obcych nie jest ujęta w programie nauczania.

Na poziom nauczania języków obcych częściej wskazują absolwenci klas o profilu informatycznym, matematycznym, fizycznym, dziennikarskim i oczywiście językowym. Jeszcze większą wagę do poziomu nauczania języków obcych przywiązują kandydaci na studia dzienne. Wyróżniają się tutaj przede wszystkim osoby, które ukończyły klasy o profilu menedżerskim i dziennikarskim.

Porównywalne – w odniesieniu do wszystkich trzech form studiów – są wskazania na nowoczesny program studiów. Tym kryterium wyboru uczelni kierował się średnio co szósty kandydat na studia zaoczne i masterskie uzupełniające, a co piąty na studia dzienne. Obserwowany w latach 2003-2005 wzrost odsetka wskazań świadczy o rosnącym znaczeniu wymagań wymuszanych przez nowe tendencje na rynku i w edukacji.

W analizie przesłanek wyboru uczelni uwagę zwraca duża waga czynników niemerytorycznych, do których należy bliskość miejsca zamieszkania w stosunku do siedziby uczelni. Jednak rola tego czynnika istotnie się obniżyła, gdyż w 2004 roku wskazywał nań prawie co drugi ankietowany, a w roku 2005 już tylko co czwarty. W 2004 roku był to najważniejszy, podkreślany przez 60% respondentów, czynnik kształtujący motywacje absolwentów liceum ekonomicznego i technikum, ale już w roku 2005 jego znaczenie radykalnie zmalało na rzecz czynników merytorycznie związanych z ofertą edukacyjną.

Podjmując decyzje wyboru uczelni, kandydaci dużą wagę przywiązują do opinii krewnych i znajomych, którzy w danej uczelni studiowali. Takie pozytywne opinie były ważną przesłanką wyboru wrocławskiej Akademii Ekonomicznej dla prawie co czwartego kandydata, mimo iż znaczenie tego czynnika obniżyło się w latach 2004-2005. Dotyczy to kandydatów pochodzących z miast różnej wielkości, a zwłaszcza z miast liczących powyżej 100 tys. mieszkańców (głównie z Wrocławia). Tymczasem wśród kandydatów pochodzących ze wsi rola opinii pozyskiwanych z najbliższego otoczenia istotnie wzrosła, gdyż ci kandydaci mają mniejszy dostęp do informacji o uczelni i mniejsze możliwości bezpośredniego kształtowa-

nia wyobrażeń o niej. Opinie przekazywane przez grupy odniesienia mają szczególnie duży udział w kształtowaniu decyzji kandydatów na magisterskie studia uzupełniające.

Kandydaci na studia postrzegają uczelnię także przez pryzmat rozwijanych przez nią kontaktów z otoczeniem, a przede wszystkim z uczelniami zagranicznymi oraz z potencjalnymi pracodawcami. Te czynniki są bardziej cenione przez kandydatów na studia dzienne, gdyż co siódmy z nich podkreślał w 2005 roku ich znaczenie, a wśród kandydatów na studia zaoczne – mniej więcej co dziesiąty. Jeszcze mniejsze jest znaczenie tego czynnika dla kandydatów na magisterskie studia uzupełniające. Zarówno wśród kandydatów na studia dzienne jak i zaoczne większą wagę do kontaktów z uczelniami zagranicznymi przywiązują kobiety, a przy wyborze studiów dziennych częściej zwracają one także uwagę na współpracę uczelni z potencjalnymi pracodawcami.

Ze względu na typ ukończonej szkoły średniej wyróżniają się absolwenci liceów ogólnokształcących, rozpatrujący swe przyszłe wykształcenie przez pryzmat sze-rokich możliwości stwarzanych przez uczelnię. Na kontakty z uczelniami zagranicznymi najbardziej zwracają uwagę ci, którzy ukończyli klasy o profilu ogólnym, natomiast absolwenci klas o profilu sprecyzowanym, zwłaszcza informatycznym czy menedżerskim, uwzględniają w szerszym zakresie współpracę uczelni z potencjalnymi pracodawcami. Wyróżniają się także pod tym względem mieszkańcy miast średniej wielkości, gdyż pozostają oni pod presją większych trudności ze znalezieniem pracy w swoim miejscu zamieszkania. Bardziej liczy się także dla nich pomoc uczelni w organizowaniu praktyk studenckich. Oczekują tego zwłaszcza kandydatki na studia, absolwenci liceów ogólnokształcących, a także kandydaci pochodzący ze środowisk wiejskich. W przypadku kandydatów ubiegających się na studia zaoczne można podkreślić takie ich motywacje, jak: perspektywa awansu i sugestie pracodawcy. Kierowanie się chęcią osiągnięcia awansu zawodowego było częstsze w latach 2003-2004 (deklarowało ją średnio 13,7% respondentów) niż w roku 2005 (jedynie 8,7% ankietowanych). Największe znaczenie ma ten czynnik dla kandydatów pochodzących z miast powyżej 100 tys. mieszkańców, gdyż wskazywał go co piąty z nich. Kierowanie się perspektywą awansu zawodowego stało się częstsze wśród tych kandydatów; podobnie coraz większą wagę przy wyborze uczelni przywiązują oni do *sugestii pracodawcy* (wzrost z 1,7% w 2003 do 7,7% w 2005 roku).

Oddzielną grupę przesłanek wyboru uczelni stanowią czynniki określające warunki studiowania. W ankiecie uwzględniono warunki socjalno-bytowe (stypendia socjalne, akademiki), wyposażenie uczelni w komputery i inną aparaturę, dostęp do Internetu, możliwość działania w organizacjach studenckich, zaplecze sportowo-rekreacyjne.

Kandydaci, wybierając studia dzienne na AE, kierują się w podobnym stopniu warunkami rozwoju osobowego, kulturalnego i sportowego stwarzanymi przez uczelnię, jak i warunkami socjalno-bytowymi. Tymczasem kandydaci na magisterskie

studia uzupełniające, w porównaniu z kandydatami na inne formy studiów, przywiązują mniejszą wagę do wyposażenia uczelni w komputery czy dostęp do Internetu. Może to wynikać nie tylko z krótszego czasu studiowania, ale także z dysponowania własnymi komputerami.

W okresie 2003-2004 na warunki socjalno-bytowe wskazywało od 10 do 12% respondentów kandydujących na studia dzienne, podczas gdy od 17 do 18% kandydatów zwracało uwagę na stwarzane przez uczelnię możliwości dostępu do Internetu. Jednakże w roku 2005 ranga tych czynników w podejmowaniu decyzji o wyborze uczelni przez kandydatów na studia dzienne obniżyła się, gdyż wskazywało na nią tylko 8% ankietowanych. W tym czasie istotnie wzrosła bowiem rola takich przesłanek, jak: perspektywa atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni, prestiż uczelni, wysoka jakość nauczania. Tymczasem w przypadku kandydatów na studia zaoczne wzrostowi znaczenia tych przesłanek towarzyszą także oczekiwania lepszych warunków studiowania. Wskazuje na to coraz większa liczba respondentów, którzy w swych decyzjach o wyborze uczelni kierują się takimi czynnikami, jak wyposażenie uczelni w nowoczesny sprzęt, terminy płatności czesnego, zaplecze sportowo-rekreacyjne oraz organizacje studenckie działające na uczelni. Warto podkreślić, że oczekiwania dotyczące infrastruktury uczelni są istotnie zróżnicowane w przekroju form studiów, a także płci, miejsca zamieszkania oraz typu ukończonej szkoły średniej. Kobiety odznaczają się większym pragmatyzmem w porównaniu z mężczyznami, gdyż co dziesiąta z nich jako czynnik wyboru uczelni podkreślała termin płatności czesnego (wśród mężczyzn udział ten wyniósł zaledwie 1,3%). Również wśród kandydatów na studia dzienne ujawnia się, że dla kobiet większe znaczenie mają warunki socjalno-bytowe stwarzane przez uczelnię.

Mężczyźni zwracają znacznie większą od kobiet uwagę na zaplecze sportowo-rekreacyjne i wyposażenie uczelni w nowoczesną aparaturę. Ta prawidłowość odnosi się do kandydatów na wszystkie formy studiów, choć najsilniej jest wyrażana przez decydujących się na studia zaoczne. Na rozwój zaplecza sportowo-rekreacyjnego jako przesłankę wyboru uczelni wskazywało w latach 2003-2005 2,4-2,9% kandydatek na studia zaoczne i ok. 12% kandydatów w latach 2004-2005. W przypadku studiów dziennych dysproporcje pod tym względem są mniejsze, ale wyraźne są większe oczekiwania mężczyzn co do stwarzanych przez uczelnię warunków dla ich aktywności sportowo-rekreacyjnej. Mimo że mężczyźni mają także większe oczekiwania dotyczące wyposażenia uczelni w komputery i inną aparaturę, to różnice w porównaniu z oczekiwaniami kobiet są mniejsze. Widoczna jest natomiast mierzona odsetkiem wskazań tendencja do wzrostu tych oczekiwań wśród kandydatów na studia zaoczne (wzrost z 7,8 w 2003 roku do 13,1% w 2005 roku). W przypadku studiów dziennych tendencja do wzrostu znaczenia tego elementu infrastruktury uczelni w podejmowaniu decyzji wyboru wystąpiła wcześniej, tj. w latach 2003-2004, a rok 2005 ujawnił raczej wzrost znaczenia czynników wyrażających ofertę dydaktyczną. Obserwowany w roku 2005 spadek pozycji niektórych czynników infrastrukturalnych, w tym wyposażenia uczelni w sprzęt, wśród przesłanek

wyboru uczelni może być spowodowany przekonaniem kandydatów na studia dzienne, że uczelnia prestiżowa spełnia te warunki.

Przeprowadzenie analiz w innych przekrojach, zwłaszcza w przekroju miejsca zamieszkania, ujawnia kolejne różnice. Elementy infrastruktury uczelni okazują się ważniejszymi przesłankami wyboru uczelni dla kandydatów pochodzących z miast niż ze wsi. Odnosi się to głównie do zaplecza sportowo-rekreacyjnego uczelni, a w przypadku dziennej formy studiów – także do możliwości rozwijania zainteresowań i samorealizacji studentów. Zamieszkiwanie w mieście stymuluje rozwój tych potrzeb w większym stopniu niż wśród kandydatów pochodzących ze środowiska wiejskiego.

W ocenie przesłanek kształtujących decyzje wyboru uczelni trzeba podkreślić stosunkowo małe znaczenie takiego czynnika, jak możliwość indywidualnej organizacji studiów. Kandydaci na studia nie są bowiem jeszcze przygotowani do tego trybu studiowania, a ponadto nie mają wystarczającej wiedzy o zasadach takiej organizacji. Dotyczy to kandydatów zarówno na studia zaoczne, jak i na dzienne, a także na magisterskie studia uzupełniające.

W podsumowaniu przesłanek wyboru uczelni warto podkreślić znaczenie takiego czynnika, jak tradycja rodzinna, która ujawnia się w odniesieniu do wszystkich form studiów, dowodząc dobrej opinii o uczelni przekazywanej z pokolenia na pokolenie.

3. Analiza wyobrażeń kandydatów na studia o elementach oferty uczelni

W badaniach wizerunkowych ważne jest poznanie wyobrażeń potencjalnych odbiorców o cechach podmiotu, z którego usług zamierzają oni korzystać, a także o cechach oferty tego podmiotu. W analizowanym badaniu brano pod uwagę wyobrażenia o tych cechach uczelni i jej oferty, które są związane z oczekiwaniami kandydatów na studia. Celem takiego założenia było stworzenie możliwości porównania tych oczekiwań z deklarowanymi na wejściu wyobrażeniami o ofercie. Tworzy to szerszą podstawę do oceny wizerunku uczelni.

Zastosowano sześciostopniową skalę, w której 1 oznacza ocenę najniższą, a 6 ocenę najwyższą. Uwzględniono także wariant: nie mam zdania. Analiza otrzymanych wyników wykazuje, że w odniesieniu do większości rozważanych cech kandydaci na studia dzienne i na zaoczne mają wyraźnie sprecyzowane wyobrażenia (na co wskazuje niewielki odsetek respondentów wybierających odpowiedź „nie mam zdania”). Najwięcej pełnych odpowiedzi (wariant „nie mam zdania” – ok. 10%) odnosi się do następujących cech:

- perspektywa atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni,
- wybór kierunków kształcenia,
- tradycja i renoma uczelni,

- bliskość miejsca zamieszkania w stosunku do siedziby uczelni,
- pozycja uczelni w rankingach.

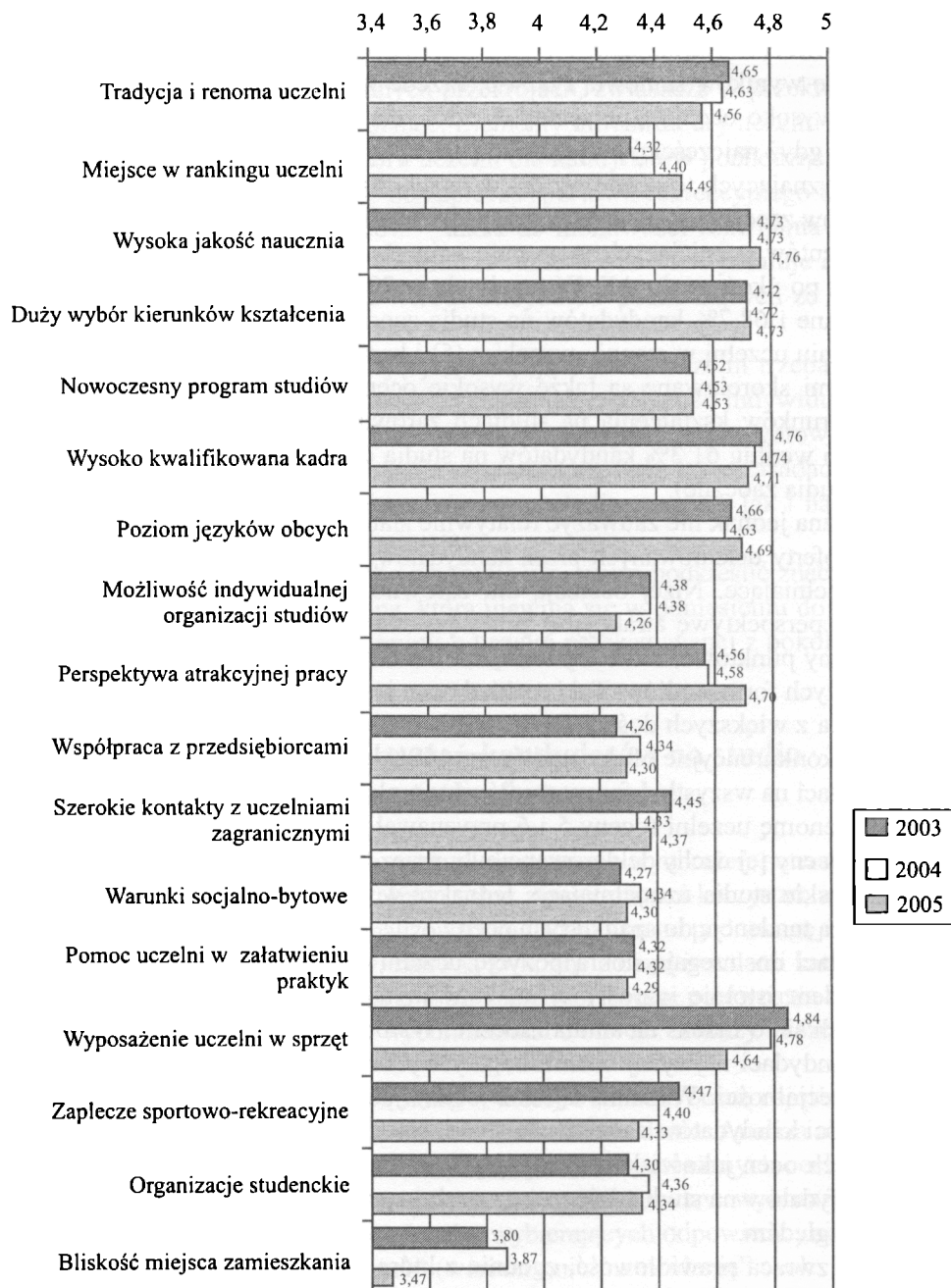
Ilustrację wyników stanowią rys. 4-6. Przede wszystkim trzeba podkreślić, że kandydaci wysoko oceniają perspektywy zdobycia atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni, gdyż najczęściej przyznawaną oceną tej cechy jest 5, a odsetek respondentów przyznających tę ocenę wzrósł w latach 2003-2005 z 42 do 50% w przypadku studiów zaocznych, do 46% w przypadku studiów dziennych. Wzrosła też liczba respondentów oceniających w stopniu najwyższym, tj. na 6, możliwości zdobycia pracy po ukończeniu AE. W rezultacie w 2005 roku 61,3% kandydatów na studia dzienne i 68,7% kandydatów na studia zaoczne oceniło perspektywę pracy po ukończeniu uczelni w stopniu wysokim (5) i bardzo wysokim (6). Z tymi wysokimi ocenami skorelowane są także wysokie oceny oferowanego przez uczelnię wyboru kierunków kształcenia na studiach zarówno dziennych, jak i zaocznych (oceny 5 i 6 według 61,3% kandydatów na studia dzienne i według 66,8% kandydatów na studia zaoczne).

Nie można jednak nie zauważyć relatywnie słabych ocen w badaniu wymienionych cech oferty deklarowanych przez kandydatów ubiegających się o magisterskie studia uzupełniające. Niżej oceniają oni zarówno proponowane kierunki kształcenia, jak i perspektywę atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni. Dowodzą tego średnie oceny punktowe, które wynoszą 4,3 dla obu cech oferty, przy średniej 4,8 dla pozostałych form studiów. Taki rozkład ocen jest ważną informacją dla uczelni, gdyż wynika z większych doświadczeń absolwentów studiów licencjackich, którzy porównują konkurencyjne oferty studiów na MSU.

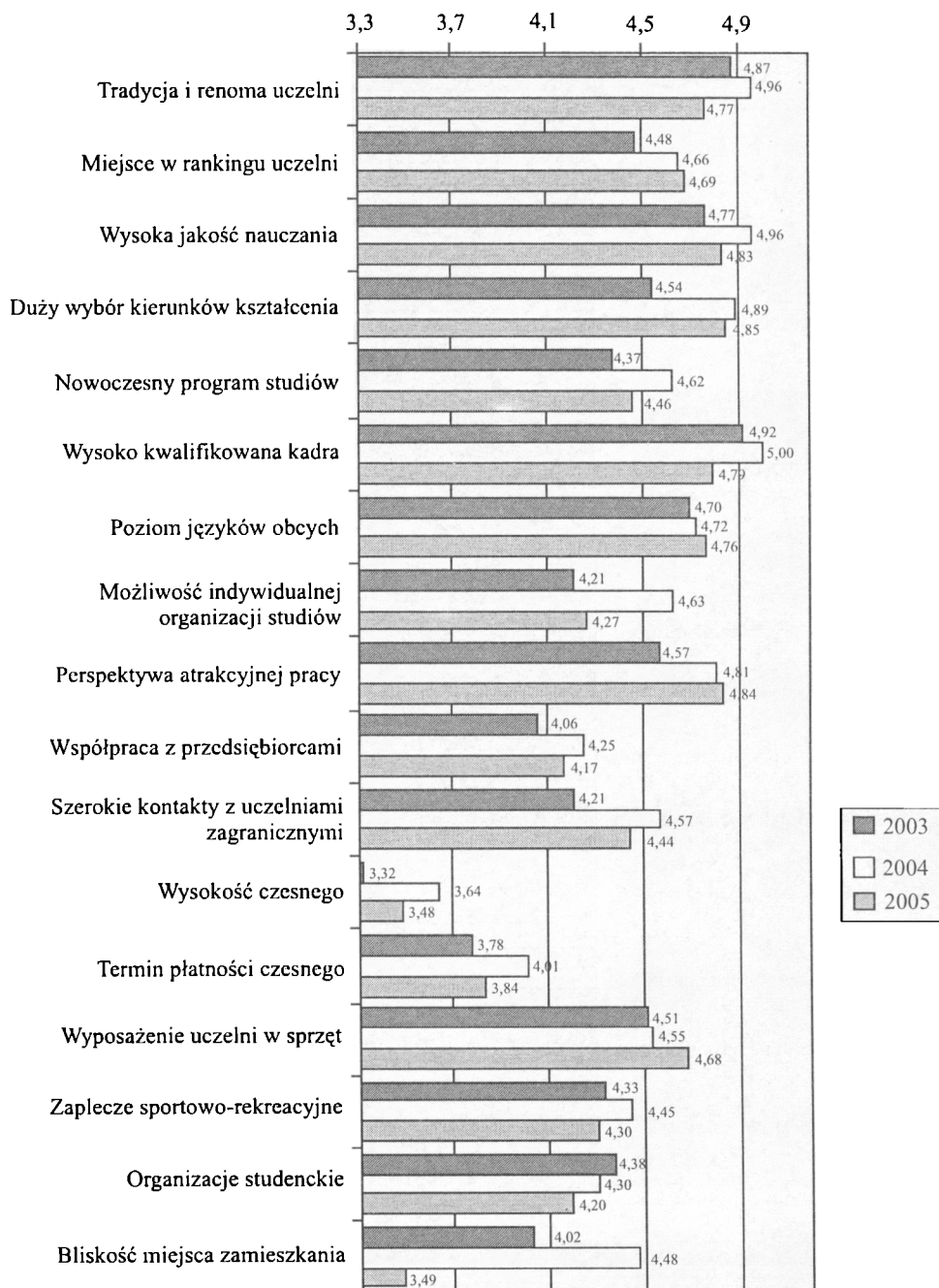
Kandydaci na wszystkie formy studiów stosunkowo wysoko oceniają natomiast tradycję i renomę uczelni (oceny 5 i 6 przyznawał im średnio co drugi kandydat). Najlepsze oceny tej cechy deklarowane były przez kandydatów na studia zaoczne i na magisterskie studia uzupełniające. Jednakże w badanych latach zaobserwowano niewielką tendencję do spadku tych ocen.

Kandydaci dostrzegają dobrą pozycję uczelni w rankingach i ich oceny pod tym względem istotnie wzrosły w analizowanym okresie, najbardziej w grupie ubiegających się o indeks na studia zaoczne. Wśród czynników, które kształtują tę pozycję, kandydaci najwyżej ocenili bogaty wybór kierunków kształcenia i ofertę licznych specjalności. Wysokie są także oceny jakości kształcenia. Dotyczy to w szczególności kandydatów na studia zaoczne – ok. 60% ocenia tę jakość na 5 lub 6. Udział takich ocen jakości kształcenia jest o kilka punktów procentowych niższy wśród kandydatów na studia dzienne, co może wynikać z ich większych wymagań pod tym względem.

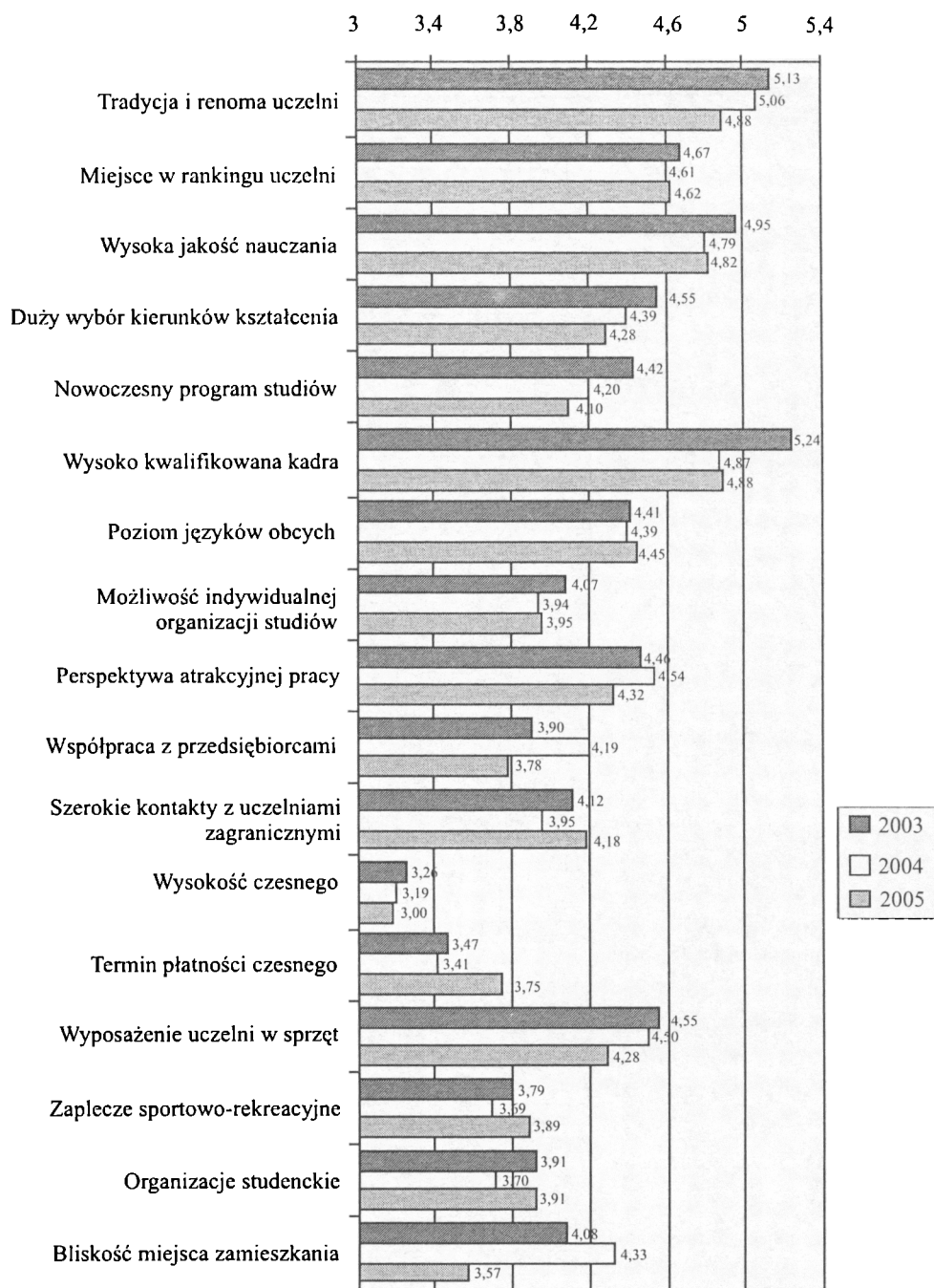
Uwagę zwraca prawidłowość, zgodnie z którą jakość kształcenia jest postrzegana nieco wyżej niż kwalifikacje kadry naukowej. To postrzeganie, wyrażające wyobrażenia kandydatów o tych cechach oferty dydaktycznej, oparte jest na różnych źródłach informacji, które jednak dla co piątego kandydata na studia dzienne okazują się niewystarczające, aby ocenić jakość kształcenia, a dla co czwartego – aby

Rys. 4. Wyobrażenia kandydatów na studia dzienne odnośnie do cech oferty edukacyjnej w latach 2003-2005 (ocena punktowa)

Rys. 5. Wyobrażenia kandydatów na studia zaoczne/wieczorowe odnośnie do cech oferty edukacyjnej w latach 2003-2005 (ocena punktowa)

Rys. 6. Wyobrażenia kandydatów na magisterskie studia uzupełniające odnośnie do cech oferty edukacyjnej w latach 2003-2005 (ocena punktowa)

wyrazić opinię o kwalifikacjach kadry naukowej. Takie są bowiem odsetki respondentów podkreślających brak zdania o wymienionych cechach. Mniejsza jest częstość takich odpowiedzi wśród kandydatów na studia zaoczne, gdyż ci z racji swej dojrzałości i doświadczeń zawodowych mogą mieć większą umiejętność pozyskiwania informacji bądź też mają większą determinację w ich pozyskiwaniu. Użyte wyniki pokazują także inne różnice w postrzeganiu analizowanych cech oferty w przekroju form studiów. Oprócz jakości kształcenia, kandydaci na studia dzienne najlepiej postrzegają takie elementy oferty, jak: wybór kierunków kształcenia, kwalifikacje kadry naukowej, perspektywa atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni oraz wyposażenie uczelni w nowoczesny sprzęt (w tym komputery, czy dostęp do Internetu). Średnie oceny tych czynników oscylowały w latach 2003-2005 wokół 4,7. O ile jednak w odniesieniu do wszystkich wymienionych cech oceny te były stabilne lub wykazywały wzrost wskaźnika (jak w przypadku perspektywy atrakcyjnej pracy), o tyle pogorszyło się postrzeganie przez kandydatów na studia dzienne wyposażenia uczelni w sprzęt (spadek wskaźnika z 4,84 do 4,64). Kandydaci na studia zaoczne wykazywali relatywnie niskie oceny tego wyposażenia, a jeszcze gorsze było postrzeganie tego czynnika przez kandydatów na magisterskie studia uzupełniające. Ci ostatni przyznali temu czynnikowi najniższą ocenę 4,28.

Kandydaci na studia zaoczne oraz magisterskie studia uzupełniające wyróżniają się od kandydatów na studia dzienne lepszym postrzeganiem takich cech oferty, jak jakość kształcenia oraz kwalifikacje kadry naukowej. Średnie oceny kształtują się w przedziale od 4,8 do 5.

W analizie wyobrażeń o uczelni uwagę zwraca dobre postrzeganie poziomu nauczania języków obcych. Wysokie są zwłaszcza wskaźniki ocen w grupie kandydatów na studia zaoczne (4,70-4,76), choć i kandydaci na studia dzienne mają wysokie wyobrażenia o poziomie nauczania języków obcych. Przeciętnie co drugi z nich oceniał go na 5, a nawet na 6. Jednakże istotne są także odsetki respondentów, którzy nie potrafili wyrazić opinii w tym zakresie, co trzeci na studiach zaocznych, a co czwarty na studiach dziennych.

Co do innych cech oferty dydaktycznej kandydaci na studia wyrażają także dobre opinie na temat nowoczesności programów studiów, choć jak w odniesieniu do pozostałych cech, są one gorsze wśród kandydatów na magisterskie studia uzupełniające, a ponadto średni wskaźnik oceny obniżył się w badanym okresie z 4,4 do 4,1. Tymczasem stabilne pod tym względem są opinie wśród kandydatów na studia dzienne (wskaźnik utrzymuje się na poziomie 4,5), a kandydaci na studia zaoczne wykazują większą zmienność opinii wyrażaną przez wskaźnik 4,4 w 2003, 4,6 w 2004, a 4,5 w 2005 roku. Szczegółowy rozkład ocen kształtuje się gorzej niż w przypadku takich czynników, jak: poziom nauczania języków obcych czy wybór kierunków kształcenia, gdyż kandydaci na studia postrzegają te czynniki głównie na poziomie ocen 5 i 6, a nowoczesność programu studiów na poziomie 4 i 5.

Tylko nieco gorzej kandydaci postrzegają spodziewaną przez nich na uczelni możliwość indywidualnej organizacji studiów. W 2005 roku wskaźniki ocen kształto-

wały się na poziomie 4,3 dla studiów dziennych i zaocznych oraz 4,0 dla magisterskich studiów uzupełniających. Warto też podkreślić, że co drugi kandydat nie miał żadnych wyobrażeń w tej kwestii. Stosunkowo wysokie były też odsetki respondentów, którzy nie zadeklarowali żadnej opinii na temat kontaktów AE z uczelniami zagranicznymi oraz współpracy z potencjalnymi pracodawcami. Może to wynikać z braku takiej informacji w informatorach uczelni i z niewielkich doświadczeń w tym względzie wyrażanych przez grupy odniesienia kandydatów na studia. Na brak wyobrażeń o kontaktach AE z uczelniami zagranicznymi wskazywało w latach 2003-2005 ok. 60% kandydatów na magisterskie studia uzupełniające, ale już w przypadku studiów zaocznych 40% w 2005 roku, a w przypadku studiów dziennych – 36%. Ponadto w badanym okresie zaobserwowano pozytywny trend zmniejszania się odsetka kandydatów nie mających opinii o kontaktach AE z uczelniami zagranicznymi. Dotyczy to kandydatów na studia zarównoienne, jak i zaoczne. Wzrasta także poziom wyobrażeń o tych kontaktach, gdyż 40-50% respondentów przyznaje im oceny 4 lub 5 (średni wskaźnik wynosi 4,4). Wyrażane oceny były niższe wśród kandydatów na magisterskie studia uzupełniające (wskaźnik 4,2), co może wynikać z większych oczekiwań tych kandydatów wobec uczelni i możliwości porównań z racji ukończenia wcześniej studiów licencjackich. Bardziej krytyczni okazali się w tej grupie kandydaci pochodzący z dużych miast, głównie z Wrocławia.

Kolejną cechą uczelni uwzględnioną w badaniu wizerunkowym jest współpraca AE z potencjalnymi pracodawcami. Wyobrażenia kandydatów na studia o tej współpracy były nieco gorsze niż o kontaktach z uczelniami zagranicznymi. Średnia ważona ocena punktowa wyniosła w 2005 roku 4,2-4,3 dla studiów dziennych i zaocznych, a dla magisterskich studiów uzupełniających była jeszcze niższa i wyniosła 3,8. Miejsce zamieszkania kandydatów na studiaienne nie wpływa w istotnym stopniu na ich wyobrażenia o relacjach uczelni z podmiotami otoczenia. Związek ten jest natomiast dość wyraźny w przypadku kandydatów na magisterskie studia uzupełniające i wyraził się w bardziej krytycznej ocenie ze strony osób pochodzących z miast różnej wielkości.

Wśród cech określających wizerunek szkoły wyższej najbardziej zróżnicowane między formami studiów były opinie o warunkach bytowych studentów. Na studiach dziennych dotyczyło to warunków uzyskania stypendium (socjalnego, z tytułu zakwaterowania, za wyniki w nauce) oraz form pomocy uczelni w organizowaniu praktyk studenckich. Na studiach zaocznych opinie odnosiły się do wysokości i terminów płatności czesnego.

Generalnie zdecydowanie lepsze okazały się wyobrażenia kandydatów na studiaienne o stwarzanych przez uczelnię warunkach socjalno-bytowych i możliwościach odbywania praktyk studenckich. Średnia ocena punktowa tych warunków wyniosła 4,4.

Tymczasem kandydaci na studia zaoczne deklarują oceny niższe, choć obserwuje się tendencję do wzrostu: w badanych latach z 3,3 do 3,5 w odniesieniu do wysokości czesnego przy stabilności ocen dotyczących terminów jego płatności.

Wyobrażenia o wysokości czesnego są najgorsze wśród kandydatów na magisterskie studia uzupełniające. Ponadto poziom tych wyobrażeń obniżył się w latach 2003-2005 w ocenie punktowej z 3,3 do 3,0. Natomiast lepsze są wyobrażenia tych kandydatów o terminach płatności czesnego, a ponadto ich ocena wzrosła z 3,5 do 3,8 punktu.

Wiarygodność tych ocen wyraża wysoki odsetek respondentów, którzy odpowiedzieli na to pytanie. Brak zdania w kwestii czesnego zadeklarowało od 8 do 17% kandydatów na magisterskie studia uzupełniające. Również kandydaci na jednolite studia magisterskie wykazują większą wiedzę o wysokości czesnego niż o terminach jego płatności. W przypadku jednolitych studiów magisterskich poziom tej wiedzy wzrósł zdecydowanie, do czego może przyczyniać się nie tylko akcja informacyjna prowadzona przez uczelnię, ale także większa dojrzałość kandydatów na studia zaoczne w porównaniu z kandydatami na studia dzienne, z których co trzeci nie ma żadnej opinii o warunkach socjalno-bytowych studentów, a tym bardziej o zakresie pomocy uczelni w organizowaniu praktyk studenckich.

W badaniu wyobrażeń kandydatów na temat elementów oferty uczelni analizowano relacje między takimi czynnikami infrastruktury, jak wyposażenie uczelni w sprzęt (komputery, dostęp do Internetu) oraz zaplecze sportowo-rekreacyjne.

Kandydaci na wszystkie formy studiów mają większe wyobrażenie o wyposażeniu w sprzęt (brak zdania deklarował średnio co trzeci respondent) niż o zapleczu sportowo-rekreacyjnym, co do którego nie wypowiedziało się 60% kandydatów na magisterskie studia uzupełniające, ponad 40% kandydatów na jednolite studia zaoczne oraz 35% kandydatów na studia dzienne. Wśród tych, którzy wyrazili swą opinię, lepsze oceny zyskało wyposażenie w sprzęt. Dotyczy to wszystkich form studiów, z tym że oceny kandydatów na studia dzienne są wyższe (4,8-4,6), zwłaszcza w porównaniu z ocenami kandydatów na magisterskie studia uzupełniające (4,6-4,3). W jednym i drugim przypadku widoczna jest jednak tendencja do obniżania się ocen w badanym okresie.

Z dużą ostrożnością należy podchodzić do dokonywania przez kandydatów ocen zaplecza sportowo-rekreacyjnego, zważywszy na relatywnie mały odsetek odpowiedzi respondentów. Jednakże można zaobserwować, że wyobrażenia kandydatów na ten temat są gorsze niż o wyposażeniu w komputery i inny sprzęt. Widoczna jest duża zbieżność ocen wyrażonych przez kandydatów na studia dzienne i zaoczne. Średni wskaźnik kształtował się w 2005 roku na poziomie 4,3 i wykazywał lekką tendencję do spadku w porównaniu z rokiem 2003. W tym samym czasie opinie kandydatów na magisterskie studia uzupełniające o zapleczu sportowo-rekreacyjnym uczelni były wyraźnie gorsze (3,8-3,9), choć zaobserwowano ich poprawę w badanym okresie.

Kandydaci na MSU mieli także gorsze od pozostałych kandydatów wyobrażenia o organizacjach studenckich działających na uczelni. Dowodzą tego średnie oceny punktowe 3,9, podczas gdy kandydaci na studia dzienne i zaoczne oceniali je na 4,3.

Powodem gorszych wyobrażeń kandydatów na MSU na temat infrastruktury i warunków studiowania na AE mogło być mniejsze zainteresowanie tymi warunkami, ze względu na krótszy w porównaniu z innymi formami okres studiów. Kandydaci ci ocenili natomiast lepiej, w porównaniu z kandydatami na studia dzienne, lokalizację uczelni w stosunku do swego miejsca zamieszkania.

Dla kandydatów na studia zaoczne charakterystyczne jest łączenie postaw pragmatyzmu (perspektywa atrakcyjnej pracy po ukończeniu nauki) z oczekiwaniem prestiżu (tradycja i renoma uczelni). Tymczasem kandydaci na studia dzienne wyróżniają się oczekiwaniem nowoczesnych programów studiów, częściej od innych wskazując też na znaczenie poziomu nauczania języków obcych. Ponadto bardziej zwracają uwagę na relacje uczelni z otoczeniem, a zwłaszcza na współpracę z potencjalnymi pracodawcami oraz na kontakty z uczelniami zagranicznymi.

Badanie związków między czynnikami wpływającymi na wybór Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu przez kandydatów na studia a ich wyobrażeniami o ofercie edukacyjnej tej uczelni wykazuje wyraźną korelację tych czynników z deklaro-

Tabela 1. Kryteria wyboru uczelni i ocena jej cech na podstawie wyobrażeń kandydatów na studia w 2005 roku

Kryteria	Dzienne		Zaoczne		MSU	
	%	ocena	%	ocena	%	ocena
Tradycja i renoma uczelni	46,4	4,56	52,4	4,77	77,4	4,88
Miejsce w rankingu uczelni	33,8	4,49	35,4	4,69	40,6	4,62
Wysoka jakość nauczania	43,7	4,76	47,1	4,83	48,1	4,82
Duży wybór kierunków kształcenia	40,3	4,73	42,2	4,85	39,6	4,28
Nowoczesny program studiów	22,0	4,53	13,6	4,46	17,9	4,10
Wysoko kwalifikowana kadra	20,7	4,71	30,1	4,79	43,4	4,88
Poziom nauczania języków obcych	28,0	4,69	22,8	4,76	0,9	4,45
Możliwość indywidualnej organizacji studiów	5,9	4,26	3,9	4,27	2,8	3,95
Perspektywa atrakcyjnej pracy	63,6	4,70	62,1	4,84	41,5	4,32
Współpraca z potencjalnymi pracodawcami	14,0	4,30	8,3	4,17	8,5	3,78
Szerokie kontakty z uczelniami zagranicznymi	14,0	4,37	11,2	4,44	6,6	4,18
Warunki socjalno-bytowe*	9,7	4,30	3,9	3,48	1,9	3,00
Pomoc uczelni w organizowaniu praktyk**	6,8	4,29	7,3	3,84	7,6	3,75
Wyposażenie uczelni w sprzęt	8,9	4,64	13,1	4,68	7,6	4,28
Zaplecze sportowo-rekreacyjne	8,5	4,33	6,8	4,30	0,9	3,89
Organizacje studenckie	8,8	4,34	5,8	4,20	4,7	3,91
Tradycje rodzinne	6,9	–	7,3	–	5,7	–
Znajomi/krewni tam studiują	21,3	–	23,3	–	34,0	–
Bliskość miejsca zamieszkania w stosunku do siedziby uczelni	29,4	3,47	26,2	3,49	35,9	3,57

* Wysokość czesnego (dotyczy studiów zaocznych oraz magisterskich uzupełniających).

** Terminy płatności czesnego (dotyczy studiów zaocznych oraz magisterskich uzupełniających).

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

wanymi ocenami jej oferty (tab. 1 i 2). Ocenę poszczególnych cech oferty są wyższe wśród kandydatów podkreślających kierowanie się nimi w podejmowaniu decyzji o wyborze uczelni. Prawdopodobnie ta potwierdza się w całym badanym okresie i świadczy, iż wybór wrocławskiej Akademii był uzasadniony wysokimi ocenami tej uczelni wśród kandydatów.

Tabela 2. Średnie oceny punktowe nadane przez kandydatów na studia zaoczne, wskazujących badane cechy jako kryteria wyboru uczelni, a średnie oceny nadane przez kandydatów, nie kierujących się tymi kryteriami w swym wyborze

Kryteria wyboru uczelni	2003		2004		2005	
	A	B	A	B	A	B
Tradycja i renoma uczelni	4,49	5,01	4,45	4,96	4,31	4,90
Miejsce w rankingu szkół wyższych	4,28	4,67	4,34	4,69	4,40	4,75
Jakość nauczania	4,66	4,98	4,64	4,94	4,58	4,98
Nowoczesność programu studiów	4,38	4,83	4,44	4,80	4,42	4,69
Wysoko kwalifikowana kadra	4,76	5,14	4,65	5,11	4,61	5,05
Poziom nauczania języków obcych	4,50	5,00	4,47	4,98	4,57	4,93
Możliwość indywidualnej organizacji studiów	4,22	4,85	4,26	5,06	4,19	4,83
Perspektywa atrakcyjnej pracy	4,26	4,76	4,24	4,84	4,39	4,86
Współpraca z potencjalnymi pracodawcami	4,09	4,60	4,25	4,61	4,18	4,55
Kontakty z uczelniami zagranicznymi	4,21	4,91	4,20	4,81	4,30	4,68
Wysokość czesnego	3,80	4,60	4,05	4,60	3,98	4,35
Terminy płatności czesnego	3,89	4,54	4,13	4,44	4,10	4,53
Wypożyczenie w nowoczesny sprzęt	4,71	4,91	5,49	4,89	4,59	4,88
Zaplecze sportowo-rekreacyjne	4,28	4,90	4,26	4,93	4,24	4,83
Organizacje studenckie	4,26	4,87	4,23	4,82	4,21	4,88
Bliskość miejsca zamieszkania	3,35	4,84	3,21	4,93	2,91	4,70

A – średnie oceny przyznane przez kandydatów, którzy nie kierowali się daną cechą w wyborze uczelni.

B – średnie oceny przyznane przez kandydatów, którzy kierowali się daną cechą w wyborze uczelni.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Deklarowane przez kandydatów na studia kryteria wyboru uczelni oraz wyrażane przez nich oceny podstawowych cech jej oferty pozwalają wysnuć następujące wnioski:

1. Najważniejszym kryterium wyboru uczelni dla kandydatów na studia dzienne i zaoczne jest perspektywa atrakcyjnej pracy po ukończeniu uczelni

2. Drugą grupę, pod względem ważności dla kandydatów, stanowią czynniki wyrażające prestiż uczelni, takie jak: tradycja i renoma oraz miejsce w rankingu szkół wyższych. Są one deklarowane najczęściej przez kandydatów na magisterskie studia uzupełniające; ukończyli oni różne szkoły licencjackie i oczekują swojej nobilitacji przez podjęcie studiów na prestiżowej uczelni. Ponieważ są bardziej dojrzałymi i mają większe doświadczenie, przywiązują także większą wagę do takich cech oferty dydaktycznej, jak jakość nauczania i kwalifikacje kadry naukowej. Te czynniki mają także duże znaczenie dla kandydatów na pozostałe formy studiów, ale wyraźnie dominują wśród odpowiedzi kandydatów na MSU.

3. Na trzecim miejscu wśród kryteriów wyboru trzeba wymienić jakość nauczania i wybór kierunków kształcenia, co wskazuje na wzrost znaczenia czynnika jakości w budowie przewagi konkurencyjnej szkoły wyższej. Istotny dla kandydatów na studia jest poziom nauczania języków obcych. Dotyczy to przede wszystkim studiów dziennych, ale także zaocznych.

4. Oceny cech uczelni dokonywane przez kandydatów na studia na podstawie ich wyobrażeń i pozyskanych opinii wykazują następujące prawidłowości:

- wyższe miejsce danej cechy w rankingu kryteriów wyboru uczelni wiąże się z wyższymi ocenami tej cechy deklarowanymi przez respondentów; właśnie dobre oceny wymienionych cech zadecydowały o wyborze danej uczelni,
- renomę AE we Wrocławiu najwyżej oceniają kandydaci na magisterskie studia uzupełniające, podkreślając zwłaszcza czynnik wysoko wykwalifikowanej kadry; sama oferta dydaktyczna zyskuje najwyższe uznanie wśród kandydatów na studia zaoczne; niżej oceniane są relacje z otoczeniem oraz warunki rozwoju osobowego, stwarzane przez uczelnię.

5. Badania kryteriów wyboru uczelni oraz deklarowanych wyobrażeń o niej potwierdza wizerunek Akademii Ekonomicznej jako uczelni prestiżowej oraz dobrze przygotowującej do przyszłej pracy. Rozwój i kształtowanie pozycji rynkowej uczelni wymaga jednakże rozszerzenia współpracy z potencjalnymi pracodawcami oraz rozwinięcia kontaktów z uczelniami zagranicznymi. Na słabość relacji wrocławskiej AE z otoczeniem wskazują także niezależne badania, będące podstawą publikowanych rankingów szkół wyższych. Powinno to wyznaczać kierunki podejmowanych działań w tym zakresie. Należy także dążyć do większego unowocześnienia programów studiów oraz rozszerzenia możliwości indywidualnej organizacji studiów. Jest to ważne wyzwanie dla uczelni w dobie tworzenia europejskiej przestrzeni edukacyjnej.

RESEARCH ON EXPECTATIONS OF STUDIES CANDIDATES TOWARD COLLEGE

Summary

A principal basis for candidates expectation's research is the identification of their criteria for choosing a college. They were presented in the first part of the article in the cross-section of basic types of studies for instance, daytime studies, part-time studies and master supplementary studies.

In the second part of the article the author talks over candidates' ideas about particular features of didactic offer. A point system was used to assess these features.

Krystyna Mazurek-Łopacińska – prof. zw. dr hab., kierownik Katedry Badań Marketingowych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Przewodnicząca Komisji Akredytacyjnej Fundacji Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych. Pełnomocnik Rektora ds. Zapewniania Jakości Kształcenia.